

Smatram da ova knjiga može značajno doprinijeti biblijskoj pismenosti na našem području.

Goran Medved

Thomas R. Schreiner

Spiritual Gifts: What They Are and Why They Matter (Duhovni darovi: Što su i zašto su važni)

Nashville, Tennessee, USA, B&H Publishing Group, 2018, 150

Još uvijek se rado sjećam vožnje zrakoplovom, kada sam imao privilegij sjediti s dr. Schreinerom, profesorom tumačenja Novoga zavjeta i biblijske teologije na fakultetu The Southern Theological Seminary, nakon nadahnjujućih i poučnih predavanja iz biblijske teologije koja je poučavao u školi European Biblical and Theological Center, u Berlinu. Umjesto da se isključi nakon dugoga tjedna poučavanja, ovaj ponizni teološki div postavljao je meni, tada mladom studentu i pastoru, mnoga pitanja o mojoj obitelji, službi i domovini. Tijekom cijeloga tjedna na vidjelu je bio njegov stav slušanja kako bi razumio tuđa gledišta, a koji programski odražava njegov općenit stav u teologiji, ali i u ovoj knjizi o polemičkoj temi.

Premda je uvjereni nekontinuitist (engl., cessationist), Schreiner otvoreno priznaje činjenicu da je stekao mnoge korisne uvide od kontinuitističkih teologa poput Grudema, Pipera i Stormsa (kojima je i posvetio ovu knjigu), kao i od drugih prijatelja, pa čak i studenata kontinuitista (6). Moguće je osjetiti njegov miroljubiv duh dok ispovijeda koliko je „zamorno i naporno upuštati se u argumente, pogotovo s onima koje volimo i cijenimo” te zaključuje da, umjesto toga „trebamo raspravu obilježenu ljubavlju i milošću“ (8). Prema tomu, njegov glavni cilj nije obraniti nekontinuitizam ili pobiti kontinuitizam, nego, što je važnije, „skicirati teologiju duhovnih darova“ (7).

U prvom poglavlju, Schreiner iznosi korisne uvide J. I. Packera o „Jakostima i slabostima karizmatičkog pokreta“. Primjećuje, primjerice, da od karizmatika možemo učiti o tome kako staviti veći naglasak na Duhom ispunjen život, izražavanje emocija (11), možemo biti nadahnuti njihovim molitvenim životom te sličnim jakostima. Ne srami se spomenuti i njihove slabosti, poput pokretu inherentnih iskušenja prema elitizmu, sektaštvu, antiintelektualizmu itd. Drugo poglavlje definira duhovne darove kao „darove milosti koje udjeljuje Sveti Duh, a koji su osmišljeni za izgradnju Crkve“ (17). Zatim pruža popis svih darova koji se spominju u Bibliji, a pritom se ne upušta u špekulacije o onima koji se tamo ne spominju (19). Nakon toga, proučava i definira svaki od ovih darova te ih dijeli u dvije skupine: darovi govora i darovi služenja (27).

Treće i četvrto poglavlje tvore pastoralnu srž ovoga djela. Oba poglavlja iznose po pet istina o duhovnim darovima. Prvo, naglašava da je Krist Gospod pod kojim služimo svojim darovima, čime se ne naglašavaju njihovi učinci ili učinkovitost, nego naša odanost i poslušnost njemu, darivatelju darova. Kristova suverenost očituje se čak i u mogućnosti koju Schreiner, kao nekontinuitist, prihvaća, a to je da su „čudesa, iscjeljenja te znakovi i čudesa“ mogući u nekim izvanrednim misionarskim situacijama (30) premda ne bismo smjeli očekivati da se takve stvari često događaju. Schreiner ujedno želi da razumijemo kako, usprkos tomu što posjedujemo dar, naša učinkovitost ipak ne dolazi od nas samih, nego od Boga. Zaključuje: „Bog nam, u svojoj milosti, neće dozvoliti da previše snažno osjetimo učinkovitost svojih darova kako ne bismo postali ponositi. On dopušta da osjećamo slabost kako bi kroz nas svijetlila njegova snaga“ (31). Drugo, trebamo o svojim darovima razmišljati na razuman način, izbjegavajući iskušenje da se uspoređujemo s drugima ili da pokušamo „postati ono što nismo“ (32). Upozorava da to što imamo radost u Gospodinu ne znači nužno da smo pozvani u profesionalnu službu te da su Crkvi potrebni entuzijastički vjernici u svim životnim pozivima. Zbilja, „realistička procjena naših života i naših talenata i darova donosi nam veliko zadovoljstvo u pogledu našega mjesta u životu ako se pouzdamo u Boga. Koliki žive nesretno zato što nisu zadovoljni onim što im je Bog dao?“ (33) Treće, ističe da Bog daje raznolikost u rezultatima darova i, četvrto, da nas darovi ne čine ni inferiornijima ni superiornijima od drugih u Tijelu. „Važan je doprinos svakoga člana Tijela“, piše Schreiner, ohrabrujući vjernike da ne kritiziraju sami sebe što nemaju spektakularnije darove (37). Peta istina ponovno ističe kako naši darovi nisu mjera naše duhovnosti, nego suverenosti Duha koji ih daje. Prema tomu, „ne možemo si pripisati zasluge za darove koje imamo niti se brinuti u pogledu darova koje nemamo“ (42).

U sljedećem poglavlju, Schreiner piše da je svrha darova izgradnja Crkve, odnosno, izgradnja vjernika za službu kako bi se izgradilo Kristovo Tijelo. Glavna motivacija u korištenju darova trebala bi biti ljubav (45) jer darovi „imaju oblik križa, jer kada koristimo darove, dajemo sebe za druge, kao što je to učinio Krist na križu“ (46). Stoga, glavno pitanje ne bi smjelo biti kako bi drugi trebali voljeti i služiti meni, nego kako mogu voljeti i služiti njima (47). U sedmoj istini, Schreiner objašnjava da smo bili kršteni u Duhu kada smo povjerovali u Krista, tako da odbacuje da je krštenje u Duhu iskustvo drugoga blagoslova nakon obraćenja. To je očigledno, između ostaloga, u Rimljanima 8,9 i Prvoj Korinćanima 12,13, gdje Pavao izjednačava pripadanje Kristu i posjedovanje Duha (49). Odlomke u Djelima apostolskim, za koje se čini da uče suprotno od ovoga, objašnjava time što ti događaji pripadaju posebnu soteriološkom razdoblju opterećenom religijskim i kulturološkim posebnostima. Ove je bilo potrebno razriješiti prije nego što je krštenje u Duhu moglo postati norma za ove posebne skupine. Na primjer,

Samarijanci su trebali biti uključeni u apostolsku Crkvu kako ne bi stvorili još jednu odvojenu skupinu. Osmo, Schreiner naglašava da izgradnja dolazi kroz poučavanje i razumijevanje, što ilustrira Pavlovom željom u Prvoj Korinćanima 14 da radije kaže nekoliko razumljivih riječi umjesto mnoštva riječi na nepoznatom jeziku budući da se „preobličavamo obnovom našega uma“ (60). U devetoj istini nalazimo savjet da se „usredotočavamo na svoje darove“, kao što u Rimljanima 12,6-8 čitamo da bismo trebali koristiti darove koje nam je dao Krist. Svakako, to ne znači da Crkvi ne trebamo služiti na druge načine. Darovi koje nam je Gospod dao trebamo koristiti s „pravim stavom i s pravim raspoloženjem“ (63). Konačno, autor ističe da su darovi nekorisni bez ljubavi budući da ljubav „predstavlja karakter samoga Boga te je ljubav superiornija svim darovima“. Ljubav je, zapravo, pravi ispit kršćanske zrelosti (71).

Peto poglavlje daje odgovore na nekoliko pitanja koja Schreiner očekuje da bi čitatelji mogli postaviti. Jedno glasi: „Posjeduje li svaki kršćanin neki duhovni dar?“, na što daje pozitivan odgovor. U svome odgovoru na pitanje: „Kako možemo otkriti svoj duhovni dar ili darove?“, autor obeshrabruje introspektivne testove jer svrha darova nije osobni rast, nego služenje njima. Zaista, „darove koristite čak i ako ne znate da ih imate, a to je zapravo najvažnije od svega“ (74). Što se tiče pitanja „Zašto Pavao kaže da žudimo za većim darovima ako darovi koje imamo ne označavaju ni inferiornost ni superiornost“, Schreiner piše da, iako su neki darovi korisniji za Kristovo Tijelo, iz toga ne smijemo zaključiti da „osobe koje imaju ove darove imaju veću vrijednost“ (75). Također, premda čitamo da Bog suvereno daje darove, ne smijemo to razumjeti fatalistički kao da mi za njima ne trebamo žudjeti i tražiti ih. Peto, Schreiner kaže da je pogrešno darove dijeliti na prirodne i natprirodne jer su svi darovi zapravo natprirodni budući da dolaze od Boga. Naravno, postoje darovi koji su čudesniji i oni koji su „prošiveni u čovjekovu osobnost“, ali „to ne niječe natprirodan karakter dara, jer čak i tada dar dolazi od Boga“ (79). U odgovoru na pitanje: „Jesu li darovi naš trajni posjed, ili možemo li koristiti darove koji nam inače ne pripadaju“, piše da se čini da su darovi trajni, ali da je ujedno moguće da ljudi neki dar koriste samo povremeno. Isto tako, postoje razlike između darova i službi premda ove službe ne bismo trebali razumjeti previše rigidno u smislu imenovanog službenika Crkve (80).

U sljedećih nekoliko poglavlja, Schreiner se bavi dvama izrazito polemičkim darovima – darom proroštva i darom jezika. Šesto poglavlje definira proroštvo prvo tako što ga razlikuje od propovijedanja, koje se oslanja na Sveto pismo, a onda i pozitivno kao komuniciranje izravne i spontane objave od Boga (84). Ukazuje na tekst u 1. Korinćanima 14,29-30, koji opisuje narav proroštva, kao i na ilustraciju predskazujućeg proroštva u Djelima 11,27-28 i preskriptivnog proroštva u Djelima 13,1-3. Sedmo poglavlje raspravlja o tome je li proroštvo u Novom zavjetu bilo zabludivo ili nezabludivo. Nakon osvrta na neke razloge zašto teolozi

poput Waynea Grudema zastupaju ovo gledište, Schreiner izlaže vlastito gledište prema kojemu se „novozavjetno proroštvo ne razlikuje od starozavjetnog tako da je, poput starozavjetnog proroštva, nezabludivo i uvijek istinito“ (89). Iznosi različite razloge zašto vjeruje da postoji kontinuitet između proroka u SZ i onih u NZ, a zatim pokazuje da se čak i činjenično osporavano Agabovo proroštvo ispunilo nezabludivo (97), kada uzmemo u obzir njegovu simboličku narav (98). Autor nadalje objašnjava da neki danas proroštvom nazivaju ono što bi se trebalo nazvati utiscima jer nas Bog može voditi da služimo nekome riječima koje nisu proročke, ali ih je Bog ipak utisnuo „na čovjekovo srce i um“ (99). Schreiner (100) tako piše:

Razlika između nekontinuiteta i kontinuiteta je, u neku ruku, beznačajna na praktičnoj razini po pitanju proroštva, jer ono što kontinuiteti nazivaju proroštvom, nekontinuiteti nazivaju utiscima. Kao nekontinuitet, potvrđujem da Bog može govoriti svome narodu kroz utiske. Štoviše, postoje prigode kada su takvi utisci zapanjujuće točni.

Važno je, nastavlja, razlikovati između ovo dvoje, jer Bog nam naređuje da budemo poslušni proroštvu, dok takvu zapovijed ne nalazimo u pogledu utisaka (101).

Osmo poglavlje oslovljava dar jezika. Schreiner vjeruje da se „dar jezika odnosi na dar govora ljudskim jezicima“ (104), što pokazuje iz Djela apostolskih i 1. Korinćanima. U pogledu današnjih karizmatičkih fenomena govora u jezicima, Schreiner vjeruje da „s obzirom na to da ljudi ne govore jezicima koje je moguće prepoznati“, „suvremeni ‘dar’ se ne podudara s onime u Svetom pismu“. Unatoč tomu, ne pripisuje ga demonima te se, s poštovanjem, slaže s Packerom da je većina tih fenomena „jedan oblik psihološke relaksacije“ (110). Deveto poglavlje procjenjuje značaj dara jezika. Schreiner ističe da jezici u Djelima 2 služe kao takmac Babilonskoj kuli, kao njezin obrat i ispunjenje Božjega obećanja Abrahamu, dok u Djelima 10 služe kako bi se potvrdilo uvrštenje pogana u Božji narod (113). Što se Ivanovih učenika u Djelima 19 tiče, njihova je svrha potvrditi Isusovu nadmoć nad Ivanom Krstiteljem (115). U 1. Korinćanima 14, jezici se suprotstavljaju proroštvu u pogledu korisnosti ne zato što su beskorisni, nego zato što su Korinćani bili toliko opčinjeni njima. Također, jezici mogu izgrađivati samo putem tumača, a bez tumača su beskorisni Kristovu Tijelu. Štoviše, oni mogu donijeti osudu na nevjernike jer će ovi prosuditi da su vjernici koji govore u jezicima bez tumača djetinjasti fanatici (120). Prema tomu, Pavao je iznio neka pravila u pogledu njihove upotrebe, a najvažnije među njima glasi da u odsutnosti tumača oni koji govore jezicima moraju šutjeti. Pavao odobrava govor u jezicima u tajnosti jer je i sam tako koristio taj dar, međutim, „govor u jezicima u tajnosti očigledno nije nužan za duhovni rast i posvećenje! To znamo zato što ne govore svi vjernici u jezicima, a ne bi ni trebali (1 Kor 12,30)“ (122).

Posljednja dva poglavlja posvećena su argumentu za nekontinuitet. Schreiner prvo spominje neke neuvjerljive argumente za to gledište, u desetom poglavlju. „Savršeno“ u 1. Korinćanima 13 nije „Biblija ni duhovna zrelost“ (124), nego Kristov drugi dolazak (125). Tako bi Korinćani shvatili Pavla (127), što je jasno iz paralelizma između „savršenog“ i toga da će vidjeti Krista „licem u lice“, čime Pavao aludira na teofanije u Starom zavjetu (128). Schreiner priznaje da je ovo, zapravo, jedan od najboljih svetopisamskih argumenata za kontinuitet, ali ipak vjeruje da je nekontinuitet istinit zbog razloga koje će iznijeti u narednom, konačnom poglavlju knjige. Jednako poglavlje, tako, razvija argument za nekontinuitet. Prvo, premda je savršeno u 1. Korinćanima 13 drugi Kristov dolazak, nije nužno da to znači da svi darovi moraju nastaviti postojati do Kristova povratka. Schreiner tvrdi da Pavao nije znao da će povijest trajati još barem dvije tisuće godina te da Gospodin „Pavlu nije jasno otkrio da će darovi prestati zato što nije htio da Korinćani ili Pavao znaju dan njegova dolaska“ (130). U protivnom, Korinćani bi znali da se Krist ne vraća za vrijeme njihova života jer bi znali da će neki darovi polako nestajati. Drugim riječima, „premda nam 1. Korinćanima 13,8-12 kaže da će darovi prestati kada se Krist vrati, to ne zahtijeva da će svi darovi trajati dok se Isus ne vrati“. Nadalje, prema Schreineru temelj za „nekontinuitet je tvrdnja da je Crkva ‘sagrađena na temelju apostola i proroka’ (Ef 2,20)” (132). Mnogi kontinuiteti su, zapravo, nekontinuiteti u pogledu apostola jer vjeruju da su oni postavili temelj Crkve, tako da njihova uloga više nije potrebna. Danas je „apostolski autoritet sadržan u Svetom pismu“ (133). Ovo je njegov glavni argument i u pogledu apostola i u pogledu proroka, koji su, kao što je ranije pokazao, bili zaodjenuti istim autoritetom i nezabludivošću kao i SZ proroci. Ipak, smatra da je moguće da je dar proroštva bio aktivan tijekom prvih nekoliko stoljeća Crkve dok nije prepoznala kanon Svetoga pisma. Ovo znači da je taj „dar polako i postepeno blijedio“. Svoje gledište naziva „nijansiranim nekontinuitetom“ jer ne tvrdi da su svi darovi „nužno morali prestati“ (135). Premda vjeruje da su prestali, ne smatra da je ovo pitanje toliko važno u pogledu drugih darova (136). Međutim, ako su učinkovito protumačeni jezici proroštva (v. 1. Kor 14,5; Dj 2,17-18), onda to znači da su i oni prestali. Unatoč tomu, „uloga jezika nije toliko važna ako se ne izvode tvrdnje da se radi o novoj objavi“. Isto možemo reći i o čudesima i iscjeljenjima. Budući da današnja iscjeljenja nisu na istoj razini kao ona u NZ, nego su poprilično subjektivna, autor ne smatra da ljudi danas imaju dar iscjeljenja. To pak ne znači da se danas ne događaju iscjeljenja ili čudesa (137). On se moli za iscjeljenja, ali Bog danas ne čini čudesa kroz iscjelitelje i ne čini to kao nešto uobičajeno i normativno (138). Štoviše, čak se i karizmatici slažu da današnji darovi ne djeluju na istoj razini učinkovitosti kao u NZ. Svrha čudesnih djela u NZ bila je potvrda Božje objave, a njihova je krajnja objava bila „služba, smrt i uskrsnuće Isusa Krista“ (139). Oni ujedno služe kako bi ohrabrila

vjernike te kao „iščekivanje nove tvorevne koja dolazi!“ Ipak, sada, kada imamo Bibliju, ova čudesna djela više nisu potrebna, tako da nisu ni uobičajena (140). Konačni argument koji Schreiner iznosi ističe da su svi veliki reformatori u prošlosti bili nekontinuiteti, odnosno, pristajali su uz sličnu teologiju koju on zastupa. Premda priznaje da su možda bili u krivu, jer su zabludivi ljudi, ipak „ne bismo smjeli previše brzo odstupiti od njihova gledišta“ (140).

U „Epilogu“, Schreiner ponavlja kako duhovni darovi nisu „pitanja prvoga reda“. Evandeoski kršćani trebaju naučiti o takvim pitanjima razgovarati u ljubavi, „na načine koji su dobrotvorni i dobrotivi“ (142). Stoga, odlučio je „knjigu zaključiti izjavom: ‘Ako imam pravilno gledište o duhovnim darovima, ali nemam ljubavi, onda sam ništa.’“ Knjiga tako završava u istom duhu kako je počela, a isti je duh dosljedno prisutan na svim njezinim stranicama.

Ovo je pastoralna knjiga o darovima, a ne akademska rasprava. Uči nas, ne samo o temi koju razlaže nego i o načinu na koji trebamo promišljati o polemičkim pitanjima s braćom i sestrama koji se ne slažu s nama. Njezina relativna sažetost i jednostavnost, zajedno s „Pitanjima za razmišljanje“, pokazuju da je dostupna, kako za pojedinačno tako i za grupno proučavanje. Naravno, postoje egzegetski i teološki podrobnije knjige o duhovnim darovima iz oba kampa. Nakon što sam pročitao ovu knjigu, preporučio bih je kao priručnik koji nam pomaže da razumijemo i konture rasprave i način na koji smo pozvani raspravljati u ljubavi. Zbilja, ako je Augustin rekao: „Vjerujem da razumijem“, ova nam knjiga pokazuje da trebamo voljeti kako bismo mogli ispravno raspravljati.

Miroslav Balint-Feudvarski

John H. Walton

Old Testament Theology for Christians: From Ancient Context to Enduring Belief (Starozavjetna teologija za kršćane: od drevnog konteksta do trajne vjere)

Downers Grove, Illinois, SAD, IVP Academic, 2017, 306.

Stari zavjet se još uvijek, do danas, pogrešno tumači i često koristi krivo, pa čak ga mnogi kršćani smatraju zastarjelim, mišljenja je Walton, stoga je ključni cilj knjige promijeniti takva mišljenja. Knjiga namjerava pomoći crkvama u boljem razumijevanju hebrejske Biblije te jačanju vjere kršćana (14), pokušava „izgraditi most između akademije i Crkve“ (26). Waltonov je pristup sasvim drugačiji; nije puko ponavljanje drugih; upravo zbog toga će knjiga čitatelju izmijeniti neke od „starih“ pogleda i perspektiva o starozavjetnim pričama.

Walton nam pruža uvid u svoje poglede i razumijevanje starozavjetne teolo-